

રાજાને કાબરની વિનંતી

– તથાગત પટેલ

એક કાબર ઊડતી ઊડતી પોતાને કંઈક કહેવાનું છે, એ બાબતે બોલતી બોલતી રાજા પાસે મહેલમાં, જ્યાં રાજદરબાર ભરાયો હતો ત્યાં, પહોંચી ગઈ.

આજુબાજુ પહેરેદારો, ચોકીદારો ઊભા હતા. રાજાના સાથીદારો અને અન્ય દરબારીઓ રાજાના આસનથી થોડે દૂર સામે બેઠા હતા. આ સાલ વરસાદ ઓછો પડ્યો હતો, એ વિશે બધા ભેગા થઈ પ્રજાના ભરણપોષણના પ્રશ્નો વિશે રાજદરબારમાં વિચારણા કરતા હતા. કાબરે ચોકીદાર પાસેના થાંભલા ઉપર બેસી કશું જ વિચાર્યા વગર સડસડાટ કહેવા માંડ્યું, ‘રાજા સાહેબ, તમે અને આ બધા તમારા સાથીદારો, વિદ્વાનો, દરબારીઓ અને પ્રધાનો માત્ર અને માત્ર પ્રજાના પ્રશ્નો વિશે જ એક અઠવાડિયાથી ચર્ચા કરી રહ્યા છો, તો તમારી ફરજ નથી કે મૂંગાં અને સ્વતંત્ર રીતે હરતાં ફરતાં આપના રાજ્યમાં જીવતાં પશુપંખીઓ અને જીવજંતુઓ વિશે પણ વિચારણા કરવી જોઈએ?’

આપ તો જાણો જ છો કે, રાજ્યના ઉત્તર ભાગમાં નદીઓ ચોમાસામાં જ ભરાયેલી રહે છે. પછી આઠ માસ કાયમ દુકાળ જેવું જ રહે છે, તો અમારે બધાંએ શું ખાવું? શું પીવું? અને કેવી રીતે જીવવું?

અમારા વિશે પણ સાથે સાથે વિચારણા થવી જોઈએ ને? અમારો કોઈ પ્રતિનિધિ તમારી સભામાં નથી એટલે અમારા વિશે કોણ પ્રશ્નો કરે?

સાંભળ્યું છે કે આપનો સ્વભાવ અને આપનું કાર્ય લોકહિત અને લોકકલ્યાણમાં જ સતત રહે છે, તો અમારા વિશે શું વિચારો છો?

રાજાએ કાબર સામે જોઈને કહ્યું કે ‘પહેલાં તું જોઈ શકે છે કે મારા રાજ્યમાં ગમે તે વ્યક્તિ, ગમે ત્યારે પોતાનો પ્રશ્ન લઈને આવી શકે એવી જાહેર છૂટ છે જ. તમે પણ મારી પ્રજામાં જ ગણાઓ એટલે તમોને પણ હક છે કે, તમે પણ તમારા પ્રશ્નો લઈને આવો.’

રાજાએ આગળ કહ્યું: ‘જુઓ, માણસ કે વ્યક્તિ અહીં આવતાં પહેલાં રજા માગીને જ આવે છે, જેથી ચાલતી ચર્ચા અથવા કામમાં કોઈ તકલીફ ઊભી ન થાય અને તમે લોકો છતાં પણ ગમે ત્યારે સડસડાટ આવી શકો છો, તમોને રોકવાનું મને યોગ્ય નથી લાગતું. તમે આવ્યાં એટલે તમારું સ્વાગત છે અને તમારો પ્રશ્ન પહેલાં ચર્ચામાં લઈ વિચારણા કરી હલ કરીએ, બોલો શું કહેવું છે?’

કાબરે કહ્યું: ‘રાજા સાહેબ, તમે જાણો છો કે ચારે બાજુ વૃક્ષો કપાઈ રહ્યાં છે, બંધમાંથી પણ પાણી ખેંચખેંચ કરીને બે માસમાં બંધ કોરો થઈ જાય છે, વળી ખેતીમાં અમોને જે દાણા ખેતરમાં વેરાયેલા બારેમાસ મળતા હતા એ હવે નથી મળતા. પરિણામે જ્યાંથી મળે ત્યાંથી નાની જીવાત કે જીવજંતુઓનો શિકાર કરીને પેટ ભરવું પડે છે. પાદરમાં એક ઊંચો, લાંબો-પહોળો ચણ નાખવાનો ચબૂતરો તૈયાર કરાવો અને પાણીની સગવડ માટે ચબૂતરા પાસે જ એટલી ઊંચી બે-ત્રણ નાની અને થોડી ઊંડી ક્યારીઓ બનાવડાવો જે કાયમ પાણીથી ભરાયેલી જ રહે.’

કાબરે આગળ કહ્યું: ‘રાજા સાહેબ, તમને ખબર નથી પણ હું આ રીતે આવી અને આપના કામમાં વિક્ષેપ પડ્યો એ બદલ માફી માગું છું પરંતુ હકીકત એવી છે કે સીમમાં વૃક્ષો ભાગ્યે જ બચ્યાં છે. અમારે માળા બાંધવાની તકલીફ થઈ છે, માંડ એક વૃક્ષ પર માળો બાંધ્યો, બે બચ્યાં થયાં. એક તરસથી જ મરી ગયું અને બીજાને પૂરતું રક્ષણ ન મળવાથી સમડી એને ઉપાડીને લઈ ગઈ. બોલો આનો ઉપાય શો?’

રાજાએ કહ્યું : ‘કાબરબહેન, મારી ફરજ છે કે, તમારું પોષણ અને રક્ષણ બધી રીતે થાય એવી વ્યવસ્થા કરું. આપ પણ બધાંની જેમ મારી પ્રજામાં જ ગણાઓ છો. પરિણામે આજથી જ કાયદો કરી હુકમ બહાર પાડીને રાજ્યના સર્વે માણસોને કહેવડાવી દઉં છું કે દરેક ખેડૂત પોતાના ખેતરના શેઠે પાંચ વૃક્ષો ફરજિયાત વાવીને ઊછેરે અને ચારે દિશામાં ચાર નાનાં જળાશયો કાયમ રહે એવાં બનાવડાવે, જેથી બધાં જ પશુપંખીઓ પોતાનું જીવન સરળતાથી બારેમાસ તકલીફ વિના પસાર કરી શકે.’

‘બોલો કાબરબહેન, આ સિવાય તમારા સૌ માટે બીજું કંઈ કરવા જેવું બાકી રહી જાય છે ? રાજાએ કાબરને પૂછ્યું. કાબરે કહ્યું કે, ‘મહારાજા આપની ઉદારનીતિ અને લોકકલ્યાણનો અનુભવ પણ થયો, ખૂબ આભાર. હા, એક વસ્તુ ધ્યાન રાખવા જેવી છે કે, આ બંને બાબતોનો અમલ થાય છે કે નહીં? અને કાયમ ચાલે છે કે નહીં? એનું ધ્યાન સતત રાખવા નમ્ર વિનંતી.’

રાજાએ પ્રધાનોને કહ્યું કે પ્રધાનજી, કાબર અને અમારા વચ્ચેની વાતચીત આપે સાંભળી, એમાં સૌ સહકાર આપે. આ બધી આપની જવાબદારી છે સમજ્યા ? પ્રધાને કહ્યું : ‘જી, રાજા સાહેબ કોઈ કામ વિશે ફરિયાદ નહીં આવે.’

કાબરે કહ્યું, ‘રાજા સાહેબ, આપનો ખૂબ ખૂબ આભાર.’ અને પછી સડસડાટ ઊડતી ઊડતી દરબારમાંથી નીકળી ગઈ.

સાહસી બાળક

પ્રાતઃકાળનો સમય હતો. એક સ્ત્રી રડી રહી હતી. તેનું બાળક નજીકની નદીમાં ડૂબી રહ્યું હતું. તેના કરુણ સ્વર સાંભળીને લોકો એકત્રિત થઈ ગયા. નદીમાં ફૂદવાનું સાહસ કોઈ કરી રહ્યું નહોતું.

એટલામાં એક ચૌદ વર્ષનો બાળક દોડીને આવ્યો અને નદીમાં ફૂદી પડ્યો. પાણીના તેજ પ્રવાહમાં સંઘર્ષ બાદ તે બાળક ડૂબી રહેલા બાળકને પોતાની પીઠ પર ઉઠાવીને કિનારે લઈ આવ્યો.

મહિલાએ તે બાળકનો આભાર માન્યો અને ત્યાં ઊભા લોકોએ તેના સાહસની પ્રશંસા કરી.

આ પરોપકારી બાળક મોટો થઈને અમેરિકાનો રાષ્ટ્રપતિ બન્યો, જેમનું નામ જ્યૉર્જ વૉશિંગ્ટન હતું.